

Netværk for Kvinder i Fysik

Nyhedsbrev nr. 43

Marts 2007

Kære Netværksmedlemmer,

Velkommen til et nyt nummer af Nyhedsbrevet. KIF har i år 15 års jubilæum. Dette fejres bl.a. med et særnummer af Kvant, hvor alle de videnskabelige artikler har kvindelige første-forfattere. Særnummeret forventes at udkomme til marts. Derudover er KIF vært for NorWiP 2007: 16.-17. august afholdes 3rd workshop of Nordic Network of Women in Physics på DTU i Lyngby. Se formandens beretning og den officielle første annoncering af workshoppen inde i nyhedsbrevet for yderligere detaljer. Herudover annoncerer vi et KIF fyraftensmøde med titlen *Klima forskning og klimapolitik* torsdag d. 29. marts og oplyser at KIF årsmødet i år afholdes mandag d. 18. juni på Hotel Nyborg Strand som formøde til Dansk Fysisk Selskabs Årsmøde. Retningslinjer og deadlines for tilmelding vil blive annonceret på <http://www.dfs.nbi.dk>

Indhold:

Nyt fra bestyrelsen	2
Program for KIF-Årsmøde den 18. juni	3
Annoncering af fyraftensmøde	4
Referat fra NorWIP2006	5
Negative stereotypes make women worse at maths (NewScientist.com)	7
Markante kvinder I Dansk naturvidenskab (Kvinfos Webmagasin)	8
Kvinder skal presses til at blive ledere (Ingeniøren)	15
Danfoss-chef kritiserer kønskvotering (Penge)	16
Danmark kun nummer otte på ligestillingsliste (Dato)	17
Sander savner kvinder i universitetsbestyrelserne (Information)	18
Stadig langt til ligestilling (Dato)	19
Kvinderne løber med æren (Dato)	20
Skidderikker og stortabere (Politiken.dk)	21

Nyt fra Bestyrelsen – Februar 2007

Af Cathrine Fox Maule

Siden sidst

I efteråret 2006 afholdte vi et fyraftensmøde med Kamma Langberg fra Center for Forskningsanalyse ved Århus Universitet. Kamma holdt et glimrende oplæg, hvor hun blandt andet viste en masse spændende statistik omkring karriereveje i universitetssystemet, og på baggrund deraf kom med gode råd til hvordan man skal navigere i forskningskarrieremulighederne.

I november blev 2nd workshop of Nordic Network of Women in Physics afholdt i Lund, Sverige. Mødet i Lund var meget inspirerende og lærerigt; et selvstændigt indlæg om workshopen er at finde i dette Nyhedsbrev.

Jubilæumsår i KIF

I år er det 15 år siden KIF blev stiftet! Jubilæet fejres bl.a. med et særnummer af Kvant, hvor alle de videnskabelige artikler har kvindelige første-forfattere. Særnummeret forventes at udkomme til marts.

NorWiP 2007

Midt på sommeren bliver 3rd workshop of Nordic Network of Women in Physics afholdt på DTU i Lyngby. Programmet for workshopen er nu stort set fastlagt; der vil være plenumforedrag ved Naomi Halas, Meg Urry, Anne Borg og Jenny Emneus, desuden vil der være praktiske workshops i forhandlingsteknik, præsentationsteknik, selvledelse og dramatisk kommunikation. Det praktiske arbejde med at planlægge workshopen forestås af Karin N. Andersen (MIC), Alexandra Boltasseva (COM), Ramona Mateiu (SFC-technologies), Inge L. Rasmussen (Risø), Johannes Andersen (NBI), og jeg selv. Hvis nogen har lyst til at indtræde i organisationskomitéen eller gerne vil hjælpe ved at tage sig af praktiske opgaver under selve mødet, vil det blive påskønnet; send en mail til Karin (kan@mic.dtu.dk) eller mig (cam@dmi.dk), hvis du gerne vil hjælpe.

Justering i bestyrelsen

Karina Lindberg har trukket sig fra posten som ansvarlig for fyraftensmøder, da hun er flyttet til Fyn. Katrine Krogh Andersen har overtaget posten.

Kalender over kommende KIF arrangementer:

Torsdag d. 29. marts kl. 16.00: "Klimaforskning og klimapolitik", fyraftensmøde v. Katrine Krogh Andersen, Miljøstyrelsen. Sted: Rockefeller Komplexet, Juliane Mariesvej 30, 2100 København Ø.

Fredag d. 13. april kl. 12.00: KIF lunch i SCION kantinen på DTU.

Fredag d. 11. maj kl. 12.00: KIF lunch i SCION kantinen på DTU.

Mandag d. 18. juni kl. 10.00: KIF Årsmøde og generalforsamling på Hotel Nyborg Strand, Nyborg.

Torsdag d. 16.- fredag d. 17. august: NorWiP Workshop 2007, Lyngby, Danmark.

Du kan hele tiden holde dig opdateret om KIF's arrangementer og finde flere detaljer om hvor og hvornår på vores hjemmeside www.kif.nbi.dk.

KIF-Årsmøde 18 juni 2007

Netværk for Kvinder i Fysik (KIF) afholder sit årsmøde mandag d. 18 juni 2007, ligeledes på Hotel Nyborg Strand.

Mødet, der starter kl. 10, omfatter faglige foredrag af kvindelige fysikere, samt et foredrag over et mere generelt tema med tid til efterfølgende diskussion.

- 10:00 Velkommen ved formand Cathrine Fox Maule
- 10:15 Generalforsamling
- 12:00 Frokost
- 13:00 Sine Bech Andersen (DMI, Denmark)
Nedbrydning af ozonlaget og opbygning af arbejdslivet
- 14:00 Agnes Lundborg og Karin Schönning (Uppsala Universitet, Sverige)
Maskrosfysiker – Gender perspectives on the situation of physics Ph. D. students in Uppsala, Sweden
- 15:30 Postersession med kaffe og frugt.
- 16:00 Prof. Chryssa Kouveliotou (NASA, USA)
Title to be announced
- 18:00 Middag i byen.

Alle er velkomne til foredragene, og efterfølgende middag om aftenen (for egen regning). Alle deltager opfordres til at deltage i mødet med en poster; abstrakt indsendes via DFS' hjemmeside.

For yderligere information, kontakt venligst Winnie Svendsen. Tlf.: 45 25 57 31, epost: ws@mic.dtu.dk, eller besøg KIFs hjemmeside <http://kif.nbi.dk/>

Tilmelding sker via DFS' hjemmeside.

Lidt om foredragsholderne:

Inviterede foredragsholdere i år er: Signe Bech Andersen fra DMI, hendes primære forskningsområde er stratosfæren med fokus på ozonlaget og ozonnedbrydning. Signe havde en forsideartikel i Nature i 2006. Agnes Lundborg og Karin Schönning fra Uppsala Universitet, Sverige, deres forskningsfelt er inden for kernefysik, her vil de snakke om Maskrosfysiker (Mælkebøttefysikere). Prof Chryssa Kouveliotou fra NASA Marshall Space Flight Center og National Science and Space Technology Center (NSSTC) USA vil afslutte mødet. Hendes hovedforskningsfelt er inden for astronomi, men her vil hun tale om hendes videnskabelige karriere fra ung fysiker i Grækenland til ledende internationalt anerkendt rumforsker ansat ved NASA. Vi afslutter dagen med middag i byen.

Fyraftensmøde: ”Klimaforskning og klimapolitik”

v. Katrine Krogh Andersen, Miljøstyrelsen.

Tid: Torsdag d. 29. marts kl. 16.00

Sted: Rockefeller Komplekset, Juliane Mariesvej 30, 2100 København Ø.

2nd Workshop of Nordic Network of Women in Physics

af Cathrine Fox Maule

NorWiP's 2. workshop fandt sted i Lund, Sverige, 29-30 november 2006. Der var ca. 100 deltagere, primært fra de nordiske lande og altovervejende kvinder, om end en lille håndfuld mænd deltog i forskellige dele af mødet. Vi var 21 deltagere fra Danmark fra seks forskellige institutioner.

Den faglige del af mødet bestod af plenumforedrag inden for forskellige grene af fysik; vi nåede faktisk så vidt rundt som til nanofysik, astrofysik, rumfysik, medicinsk fysik, partikelfysik og atomfysik, så der var lidt for en hver smag. Plenumtalerne bestod af professorer, ph.d.-studerende og alt der imellem; fælles for alle talerne var at de var glimrende foredragsholdere. Udover fysikforedragene var der plenum gender-sessioner, hvor der dels blev talt om forskellige initiativer indenfor køn og fysik fra de nordiske lande, dels var der en session der handlede om verden udenfor Norden. Bl.a. var der en præsentation om et nyt netværk af kvindelige fysikere involveret i ATLAS eksperimentet ved CERN; en forening der på mange måder har mange ligheder med KIF i både formål, intentioner og aktiviteter.

Et af de gender-initiativer, der blev præsenteret ved mødet, er et nystartet kursus ved Lunds Universitet i "Gender in Science and Technology". Kurset, der løber over et semester og giver 7.5 ECTS, består dels af en foredragsrække og dels af et eksamens-projekt, hvor de studerende selv skal arbejde med emnet. Kurset udbydes af det naturvidenskabelige fakultet til deres egne studerende, men den kursusansvarlige, er kønsforsker med tilknytning til Center for Gender Studies i Lund. Formålet med kurset er at introducere de studerende for kønsforskning med særlig fokus på forskning i køn inden for de tekniske og naturvidenskabelige fag. Da der er første gang kurset afholdes havde man endnu ikke for alvor evalueret kurset, men interessen for kurset var stor blandt de studerende.

Et andet projekt der blev præsenteret under en af gender-sessionerne var et svensk studie fra Uppsala Universitet fra 2005, med fokus på kønsperspektiver inden for rekruttering, behandling og arbejdsmiljø blandt de ph.d.-studerende i fysik ved universitetet. Resultaterne er givet i rapporten "Maskros-fysiker" der betyder mælkebøtte-fysiker og hentyder til at mælkebøtter kan vokse op under meget vanskelige vilkår, hvor man ellers ikke forventer blomster. Rapporten præsenterer resultatet af en spørgeskemaundersøgelse, hvor de ph.d.-studerende skulle svare på en lang række spørgsmål omkring deres selvopfattelse, den vejledning de får, arbejdsmiljøet, rekruttering og om de oplevede forskelsbehandling. Resultaterne for de mandlige og kvindelige ph.d.-studerende blev

så sammenlignet for at se om der var væsentlig kønsforskelle. Et område, hvor der var en væsentlig kønsforskel på besvarelserne, var at ca. 25% af de kvindelige ph.d.-studerende havde oplevet at andre havde taget æren for deres arbejde, mens dette kun gjaldt for 5% af de mandlige ph.d.-studerende i undersøgelsen. Desuden følte langt flere af de kvindelige end de mandlige ph.d.-studerende at der blev sat spørgsmålstegn ved deres faglige kompetencer, at de blev afbrudt når de talte under møder, og at de blev udsat for krænkende opførsel. Fysiske symptomer på stress var også langt mere udbredt blandt de kvindelige

En gruppe af de danske deltagere under frokosten.

studerende end de mandlige. Rapporten, der er på svensk, kan hentes på internettet (www3.tsl.uu.se/~lundborg/maskrosfysiker.pdf). Efter præsentationen var vi flere af de danske deltagere, der syntes det kunne være interessant at lave en tilsvarende undersøgelse på danske universiteter.

Den mere aktive del af mødet bestod af en workshop med titlen "Dealing with power structures and changing the social climates". Workshopen blev indledt med en oversigt over fem almindelige "Master Suppression Techniques"; typiske metoder der anvendes til at opnå eller fastholde negativ magt over andre mennesker, eller måder at hævde sig selv på ved at undertrykke andre. Metoderne er kendt fra alle former for menneskelige relationer, men i den sammenhæng de blev præsenteret og diskuteret i ved netop dette møde var situationen som forsker i en forskningsgruppe. De fem metoder er "Usynliggørelse", "Latterliggørelse", "Tilbageholde information", "Damned If you Do, Damned if you don't" og "Heaping blame and putting to shame". De tre første metoder handler kort sagt om at man kan undertrykke en anden person ved enten helt at ignorere vedkommende, gøre nar af vedkommende, eller ved bevidst at undlade at give vedkommende vigtig information; alle tre metoder er typiske mobbe-teknikker. Den fjerde teknik "Damned if you Do, Damned if you Don't" handler om at blive fanget i dilemmaer f.eks. mellem arbejde og familien. Som eksempel blev givet situationen, hvor et vigtigt arbejds møde bliver lagt en sen eftermiddag eller en aften. Det kan sætte en enlig forældre i det dilemma enten at være dårlig forældre hvis hun (eller han) tager til mødet, eller dårlig medarbejder hvis hun bliver hjemme hos sine børn. Uanset om hun vælger at deltage i mødet eller ej føler hun, at hun svigter. Situationen kan selvfølgelig også være ren arbejdsrelateret f.eks. mellem at have tid til forskning og tage sig ordentligt af sine studerende. Den sidste teknik "Heaping Blame and Putting to Shame" handler bl.a. om at blive stemplet som værende ikke god nok eller passe ind, hvis man ikke forstår eller følger alle de uskrevne regler, der er på enhver forskningsinstitution (eller anden arbejdsplads). Dette finder gerne sted i sammenhæng med at

"udøveren" bevidst ikke informerer "ofret" om de uskrevne regler. Alle teknikkerne var let genkendelige, og gennem præsentationen blev de konkretiseret på en måde, der har givet deltagerne en forstærket bevidsthed om disse undertrykkende strategier. Selve indholdet af workshopen bestod af i mindre grupper at diskutere mulige modstrategier, hvis en af de overnævnte undertrykkelsesteknikker blev brugt mod en selv eller mod nogen i ens nærhed. Workshopen var udbytterig på den måde, at man næste gang man oplever at man selv eller en anden bliver udsat for en af disse undertrykkelsesstrategier, for det første kan genkende situationen og dernæst har nogle idéer til hvordan man kan dæmme op for den negative relation. Uden tvivl et nyttigt redskab man anvende i sin fremtidige færden uanset om det er i akademien eller andet sted.

Alt i alt må mødet i Lund betegnes som en stor succes.

Under postersession var der rig mulighed for at diskutere med de andre deltagere.

Negative stereotypes make women worse at maths

19:00 19 October 2006, NewScientist.com news service, Emma Young

Women told that female under-achievement in mathematics is due to genetic factors perform much worse on maths tests than those told that social factors are responsible.

These new findings could have serious implications not only for the way the subject is taught in schools, but for public discussions about genetic influences on behaviour. It may also inform debates about why women are under-represented in university mathematics and science departments.

The question of whether there might be gender differences in mathematical ability remains contentious. Earlier this year, Lawrence Summers, then president of Harvard University, Massachusetts, US, resigned in response to an outcry over his speculation on the topic. He said one reason women are under-represented in science and engineering jobs could be because of a "different availability of aptitude at the high end".

Serious impact

"As our research demonstrates, just hearing about that sort of idea is enough to negatively affect women's performance, and reproduce the stereotype that is out there," says Steven Heine at the University of British Columbia, Canada, who led the new study.

Whether true or not, the stereotype of innate sex differences does exist in mathematics departments, and it can have a serious impact, agrees Peter Hall at the Mathematical Sciences Institute at the Australian National University in Canberra, and president of the Australian Mathematical Society.

"It can be very forbidding for a young woman to come up against that generalisation – and that's one of the environmental factors that has kept women out of not just maths but science," he says.

Nature or nurture?

Heine and colleague Ilan Dar-Nimrod told 220 women that there are definite sex differences in maths performance. One group was then told that genetic factors were the cause. Another group was told that experiences with studying maths were responsible – that women do worse than men because of the way their teachers interacted with them in elementary school, for instance.

The impact on subsequent mathematics tests was pronounced, with the "genes" group getting about half as many correct answers as the "experiential" group.

"Experiential accounts make people think they can overcome those experiences," says Heine. "Whereas the 'genes' group think of genes as the core of themselves, so ask: how can I overcome this, when this is part of who I am?"

Interest levels

The media, and sometimes scientists, are often guilty of over-simplifying the influence of genes on behaviour, he says, which can compound this deterministic view. "We have to ask: are there ways of communicating genetic accounts of behaviour that don't yield these sorts of results – and that's something we want to pursue," he says.

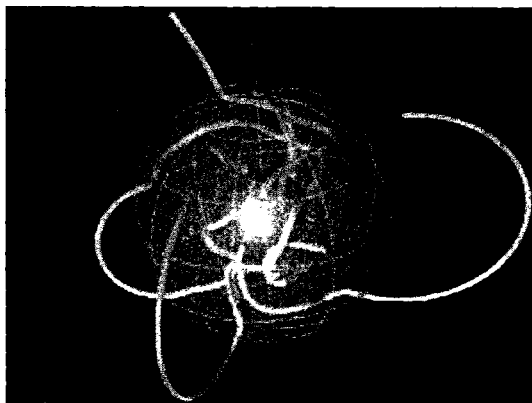
When it comes to female under-representation in university maths departments, one reason could be sex differences not in ability but interest, Hall suggests. In general, women tend to be more interested in applied rather than pure maths, and as maths departments increase the number of applied posts, the number of women being appointed is also rising, he notes.

But look for reasons for those differences in interest, and you are back at the nature versus nurture debate. "Partly, it has to do with what society says, even very subtly, about what women should or should not be involved in," Hall says.

Journal reference: *Science* (vol 314, p 435)

Markante kvinder i dansk naturvidenskab

Kvinfos Webmagasin

Kvinder er systematisk blevet overset i anerkendelsen af enkeltpersoners forskningsindsats. Med historien om tre fremtrædende videnskabskvinder i 1900-tallet indkredser museumsinspektør Carina Serritzlew og videnskabs-historiker Kristian Hvidtfelt Nielsen baggrunden for underrekruttering af kvinder i forskningen før og nu.

Af K.H. Nielsen og C. Serritzlew

Der skal flere kvinder ind i forskning, konkluderede en tænketank nedsat af Ligestillings- og Videnskabsministeriet sidste år. Godt nok rekrutterer forskningen flere kvinder end nogensinde før, men der er stadig tale om en underrekruttering i forhold til mændene. Samtidig er der et stort historisk efterslæb, der stadig præger forskningsverdenens anerkendelsesprocedurer, stillingsprofiler og kønsopfattelser.

Selv om udviklingen går langsomt, viser tænketankens arbejde, at der er sket et skift i opfattelsen af sammenhængen mellem køn og forskning. Hvor det tidligere var et spørgsmål om, hvad kvinder kunne gøre for forskningen, er problemstillingen i dag, hvad forskningen kan gøre for at tiltrække flere kvinder.

Dominerende, seje og aggressive

Tænketanken understreger, at årsagen til den vedholdende forskelsbehandling må findes i et komplekst samspil mellem en lang række forskellige faktorer. Historisk set hænger det sammen med kvinders sene adgang til længerevarende uddannelse og videnskabelige stillinger. Men tre historiske nedslag i den danske debat om kvinder i forskning viser, at forskningsmiljøernes struktur og normsæt også har forhindret kvinder i at trænge igennem i videnskabernes verden.

I 1925 fejrede man 50-året for kvinders lige adgang til de højere læreanstalter med jubilæumsbogen *Kvindelige Akademikere 1875-1925*. Redaktør Lis Jakobsen forklarede indledningsvist, hvorfor kun få kvinder følte sig kaldet til en akademisk karriere, trods gode resultater som studerende:

”Videnskaben har det til fælles med Kunsten (...) at den kræver én helt: fuldkommen Hengivelse i Arbejdet, fuldkommen Hensynsløshed over for alt andet. Opfyldes dette Krav ikke, opnaaes aldrig de store Resultater.”

Kun den kvinde, der ofrede sig helt og kunne ”glemme sin Fader og Moder, sin Elskede, sine Børn”, kunne opnå videnskabens nådegave, konkluderede Jakobsen.

Under arbejdet med bogen havde hun talt med mange videnskabskvinder om deres problemer med at ”hengive sig” til det videnskabelige liv. De havde alle svaret, at det var pligterne i forhold til mand, børn og hjem, der hindrede dem i at give sig i kast med en længerevarende akademisk karriere. Videnskabernes krav om total hengivelse kombineret med det sociale krav til kvinders hustrurolle gjorde det sværere for kvinder at markere sig inden for videnskaberne.

25 år senere så situationen anderledes ud – ikke mindst fordi krigsårene havde banet vejen for flere kvinders deltagelse i erhvervslivet. Også i det akademiske liv var kvinder begyndt at markere sig stærkere. Således kunne odontologen Hedvig Lidforss Strømgren i sit bidrag til bogen *Kvindens Aarhundrede* fra 1949 konstatere, at ”der i Danmark findes en hel række videnskabeligt arbejdende kvinder, som nyder den samme anseelse som deres mandlige kolleger.”

Trods denne tilsyneladende succes for danske kvinder i videnskaberne måtte Hedvig Strømgren alligevel spørge afslutningsvist, ”hvorfors der ikke er flere, som gaar den vej, naar evnerne er til stede?”

Ligesom Lis Jakobsen mente Strømgren, at svaret skulle findes i kvinders vanskelighed ved at ”ofre alt for idéen”. Ydermere påpegede hun, at kvinder gennem årtusinder var blevet ”holdt nede paa dette omraade”. Endelig medførte kvinders huslige pligter, at videnskabskvinder havde dobbeltarbejde i forhold til deres mandlige kolleger.

Hvis vi springer endnu 25 år frem i tiden, kommer vi til matematikeren Else Høyrups bog *Kvinder: arbejde og intellektuel udvikling* fra 1974. Høyrup understøtter Jakobsens og Strømgrens tidligere forklaringsmodeller og beskriver desuden baggrunden for diskriminationen mod kvinder i den akademiske verden som en normativ undervurdering af kvindelige egenskaber. Intellekt er primært anset for at være en mandlig attribut, og derfor bliver unge kvinder ikke opmuntret til intellektuel udvikling i samme grad som unge mænd.

Høyrup identificerede en ond cirkel inden for den akademiske verden: Kvindelige studerende savnede kvindelige rollemodeller. Derfor anså de ikke en akademisk karriere som en mulighed. Forholdene på institutionerne for matematik og fysik var i Høyrups øjne særligt graverende. De få kvinder, der alligevel klarede sig igennem nåleøjet og opnåede en akademisk karriere inden for disse fag, måtte derfor være af en særlig støbning, som Høyrup beskrev dem:

”De er langt mere aktive, selvstændige og udadtil selvsikre, end både kvinder og mænd normalt er. Og enten er de ”trods” en feminin ydre fremtoning usædvanlig seje, eller også er de hvad man hos kvinder kalder noget dominerende og lidt aggressive.”

Desuden gjorde Høyrup den iagttagelse, at de akademisk succesfulde kvinder var gift med mænd, som deltog i arbejdet i hjemmet og støttede deres professionelle arbejde. De havde også det til fælles, at forældrene havde opmuntret deres intellektuelle udvikling, og at mange af dem havde leget med drenge som små.

Fra Mattæus- til Matilda-effekt

Den forskelsbehandling, som både Jakobsen, Strømgren og Høyrup fremhæver, er en indgroet del af forskningsverdenen, også internationalt set. I 1968 påpegede den amerikanske videnskabssociolog Robert Merton en tydelig tendens i forskningslitteraturen til at favorisere berømte videnskabsfolk til fordel for mindre kendte, også selv om der ikke var videnskabeligt belæg herfor. Merton gav denne mekanisme navn efter Mattæus-evangeliet, hvor Jesus siger:

”For den, der har, til ham skal der gives, og han skal have overflod; men den, der ikke har, fra ham skal selv det tages, som han har.”

Mattæus-effekten betyder, at det er svært at komme ind i varmen for forskere med lav akademisk status, men når man først er inde, bliver det lettere at vinde anerkendelse for sit arbejde. Når det f.eks. gælder videnskabelige prioritetsspørgsmål, er der en tendens til at give de bedst kendte forskere æren frem for mindre kendte kolleger.

Dette gælder både for mænd og kvinder. Men som den amerikanske videnskabshistoriker Margaret W. Rossiter i 1993 argumenterede for, har kvinder i særlig grad været udsat for bagsiden af Mattæus-effekten. Det er veldokumenteret, at kvinder systematisk er blevet overset i anerkendelsen af enkeltpersoners forskningsindsats.

Rossiter foreslår derfor, at Mattæus-effekten rettelig bør hedde Matilda-effekten, efter den amerikanske kvindesagsforkæmper Matilda J. Gage (1826-1898). Selv om Gage var aktiv på flere forskningsfelter, er hun næsten ukendt i dag og derfor et godt eksempel på Matilda-effekten.

Matilda-effekten dækker over en række sociale, personlige eller institutionelle faktorer, som har indflydelse på, hvordan mænd og kvinder gennemgår videnskabelige uddannelses- og karriereløb på forskellig vis.

Unge forskeraspiranter har ofte en god rollemodel, mentor eller måske endda protektor. Så længe der kun er få kvinder blandt de fremtrædende videnskabsfolk, og så længe kønsidentifikation er en vigtig faktor for rollemodeller, mentorer og aspiranter, gør denne videnskabelige anerkendelsesmekanisme det svært for kvinder at gøre karriere som forsker.

På den måde konsolideres de kønsforskelle, der samtidig fortæller meget om eksisterende magtstrukturer i forskningsverdenen såvel som videnskabens position i samfundet.

Robert Mertons eget arbejde gik i øvrigt ikke fri af Matilda-effekten. Det meste af den dokumentation, som Merton benyttede sig af i sin oprindelige artikel fra 1968, stammede fra hans "usynlige" samarbejdspartner Harriet Zuckerman. Hun burde have været anført som medforfatter, hvad Merton også selv anerkendte, dog først langt senere. Zuckerman overvandt efterfølgende Matilda-effekten og blev en meget anerkendt forsker inden for videnskabssociologi.

I det følgende vil vi beskæftige os med tre kvinder, som alle har haft egne, specielle oplevelser af Matilda-effekten.

"Ikke let for en kvinde" - Inge Lehmann (1888-1993)

Inge Lehmann er i dag verdenskendt for sin 'opdagelse' af jordens indre kerne i en artikel fra 1936 med den korte titel P' (udtales 'P-mærke'). Artiklen var baseret på Lehmanns omhyggelige seismologiske observationer, som hun opsummerede i hypotesen om eksistensen af en lille, indre jordkerne. Det var dog kun en hypotese, og den blev først verificeret i 1960'erne, bl.a. med data fra det store, chilenske jordskælv i 1960.

Inge Lehmann fik begge sider af Matilda-effekten at føle. Som ung seismolog oplevede hun nogen modstand i det videnskabelige miljø, fordi hun var kvinde. I den senere del af hendes karriere, hvor hun opnåede videnskabelig anerkendelse, befandt hun sig derimod i en position, hvor hendes navn og omdømme var behæftet med stor prestige i forskningskredse.

I 1906 blev Inge Lehmann student fra Hanna Adlers Fællesskole, det senere Sortedams Gymnasium. Skolen var for elever af begge køn, og det prægede Lehmanns tankegang, som hun beskrev det i 1947:

"Der var ingen unødigt Tvang, og vi slap for at blive belemret med mange af de Fordomme, hvormed Mennesker gør Livet vanskeligt for hinanden. Vi voksede op Dreng og Piger sammen, omtrent i lige Tal. Vi var fælles om Undervisning, Sport og vore Lege. Vi var en broget Flok, individuelt forskellige; men Skillelinier efter Køn, Race eller sociale Forhold eksisterede ikke for

os.”

Lehmann gik videre på Københavns Universitet, hvor hun studerede matematik. Hun opholdt sig en periode ved Newnham College i Cambridge og var forbløffet over de puritanske begrænsninger, som de kvindelige studerende var underlagt. De måtte f.eks. ikke modtage eller aflægge besøg hos en mandlig studiekammerat uden chaperone.

I 1925 fik Lehmann tilknytning til Den danske Gradmaaling, og her blev hendes arbejde sporet i retning af seismologi af lederen, matematiker Niels Erik Nørlund.

Som nyansat leder af den seismiske afdeling på Geodætisk Institut var Lehmann i 1928 den eneste kvindelige seismolog, både nationalt og internationalt. Ifølge hendes to mandlige kolleger, Bruce Bolt og Erik Hjortenberg, krævede det derfor stor indre styrke af hende at fastholde og pleje sin interesse for seismologisk videnskab. Hendes kusines barnebarn, Nils Groes, formulerede det således i en mindetale ved Inge Lehmanns begravelse:

”Det var ikke let for en kvinde at bane sig vej i det matematiske og videnskabelige miljø i første halvdel af det 20. århundrede. Som hun selv sagde til mig: ’Du skulle bare vide, hvor mange inkompetente mænd, jeg har måttet konkurrere med – forgæves’. Inge var sandsynligvis ikke altid diplomatisk. Ikke desto mindre opnåede hun store videnskabelige resultater.”

Der er således næppe tvivl om, at Inge Lehmann i en vis grad oplevede Matilda-effekten som kvinde i sin videnskabelige karriere. Om det også gælder modtagelsen af hendes vigtigste resultat, hypotesen om en fast kerne inden i den flydende jordkerne, er der delte meninger om. Den anerkendte new zealandske seismolog, Karl E. Bullen, har bemærket, at der i hvert fald gik nogle år, før de dengang ledende seismologer var rede til at anerkende, at en kvinde kunne stå bag en så vigtig, ny erkendelse.

Omvendt argumenterer Helge Kragh, Maiken Lolck og Kristian Hvidtfelt Nielsen i den nye udgivelse *Viden uden grænser. Dansk Naturvidenskabs Historie 1920-70* for, at når Inge Lehmanns internationale anerkendelse kom forholdsvis sent, skyldes det hverken, at hun var kvinde eller kom fra et lille land. Årsagen var ganske enkelt, at det tog tid, før der var tilstrækkelige data til at bekræfte Lehmanns hypotese.

I sidste ende opnåede Lehmann faktisk stor faglig anerkendelse. Hun gik på pension i 1953, men fortsatte sit videnskabelige arbejde, en stor del af tiden i USA. Hun var bl.a. involveret i det storstilede amerikanske Project Vela Uniform, som primært var finansieret med militære midler.

Projektets overordnede målsætning var at registrere underjordiske atomprøvesprængninger vha. et verdensomspændende netværk af seismologiske stationer, World Wide Standardized Seismographic Network. Lehmanns tilknytning til Vela Uniform havde stor politisk betydning, for hun var med til at give projektet videnskabelig troværdighed og anseelse, trods de tætte forbindelser med militære interesser.

”Vi kan aldrig blive ens” - Marie Hammer (1907-2002)

I modsætning til Inge Lehmann arbejdede Marie Hammer uden fast tilknytning til en videnskabelig institution. Mens Lehmann levede alene, var Hammer gift og havde fire børn, samtidig med at hun dyrkede sin store videnskabelige interesse, indsamling og systematisering af mosmider.

Hun udførte sin forskning på sine mange rejser, men også i hjemmet, når børnene var lagt i seng.

Dobbeltrollen som forsker og hjemmegående husmor blev da også bemærket i mange af de interviews, som Marie Hammer gav til danske aviser og ugeblade.

Ved første øjekast er Marie Hammer således et eksempel på en kvinde, som måtte afstå fra en forskerkarriere i etablerede rammer til fordel for hjemmets pligter og et liv som selvstændig forsker. Hendes historie viser dog også, at det trods alt var muligt at begå sig som hjemmegående videnskabskvinde med opbud af stor viljestyrke og med støtte fra sin ægtefælle.

Ole Hammer, der selv var zoolog og forstander for Statens Biavlsforsøg, stillede ikke spørgsmålstejn ved sin kones valg af en omrejsende, videnskabelig løbebane. Tværtimod støttede han hende og overtog husholdningen, når hun var ude at rejse, med hjælp fra diverse husholdersker. Marie Hammer har selv udtalt, at hun ikke havde kunnet udrette det, hun gjorde, som både moder, ægtefælle og videnskabskvinde uden sin mands forståelse og faste indtægt.

Også andre aspekter end køn og ægteskabelig position var afgørende for Marie Hammers videnskabelige løbebane. Hun giver flere steder i sin erindringsbog fra 1981, *Forsker i fem verdensdele*, udtryk for, at hun selv fravalgte muligheden for en fast stilling for at kunne følge sine egne forskningsinteresser, hvor de end måtte bringe hende hen.

Da hun i bogen gør op, hvor latterligt lidt hun har fået ud af sit livsværk i økonomisk henseende, tilføjer hun: ”50 år for Minerva. Jeg ville trods dette pauvre økonomiske resultat ikke bytte med nogen – jeg har fået det, som jeg ønskede og levet livet efter mit hoved.”

Marie Hammers forskning var drevet af hendes interesse for Alfred Wegeners kontinentaldriftsteori og ønsket om at påvise, at alle kontinenterne oprindeligt havde været samlet i ét. Gennem sine studier af mosmider på forskellige kontinenter ville hun vise, at mosmiderne havde fælles oprindelse og dermed sandsynliggøre, at de kom fra det samme urkontinent.

Derfor måtte hun nødvendigvis studere mosmider verden over, og hun besad en stålsat tro på sit mål. Det blev endeligt realiseret med afhandlingen *A Review of the World Distribution of Oribatid Mites (Acari: Cryptostigmata) in Relation to Continental Drift* (skrevet sammen med den engelske zoolog John A. Wallwork) udgivet i 1979, hvor Wegeners teori også var blevet underbygget fra andre sider.

Marie Hammers rejseaktiviteter og en del af hendes publikationer blev betalt af fondsmidler, private mæcener og egne penge. Hun havde bl.a. sin egen argentinske mæcen, Thomas Jefferson Williams, som hjalp hende på rejser i Andesbjergene i perioderne 1954-55 og 1957-58.

Hun modtog også Tagea Brandts Rejselegat, der uddeles hvert år til ”kvinder, der på et eller andet område har ydet noget virkelig betydeligt, eller – for videnskabsdyrkere, kunstnerinders og musikeres vedkommende – som dog efter deres videnskabelige og kunstneriske kvalifikationer kan ventes at hæve sig bestemt over det middelmådige”.

Mens sidstnævnte pris er direkte målrettet til kvinder, og dermed udtryk for en slags omvendt Matilda-effekt, oplevede Hammer ifølge sine erindringer også Matilda-effekten mere direkte. Efter sin anden rejse til Sydamerika var hun opsat på at videreføre sine studier på New Zealand for at forfølge en mulig forbindelse mellem mosmider på hver side af Antarktis.

I første omgang ville ingen hjælpe, eftersom hun var kvinde og derfor ikke skulle forsørge sin familie. Først da hun søgte personlig hjælp hos Poul Brandt Rehberg, som sad i Carlsbergfondets bestyrelse, fik hun støtte. Det fremgår dog også af Hammers erindringsbog, at de unge medlemmer

af fondets bestyrelse ikke havde villet støtte Hammer, da hun allerede havde modtaget støtte fra fondet på et tidligere tidspunkt.

Marie Hammer selv havde ingen interesse i kønspolitiske spørgsmål. Hun fortæller i sin selvbiografi, at hun på et tidspunkt blev indvalgt i det amerikanske selskab for videnskabskvinder, Sigma Si, men udtrykker samtidig en skepsis ”over for organisationer og bevægelser, der udelukker det andet køn.” I et interview i Det Fri Aktuelt i 1981 tilføjer hun om kvindesagen:

”Jeg har aldrig interesseret mig for de dele. En mand og en kvinde kan efter min mening være lige gode, hvis de kan deres ting. De kan supplere hinanden, men erstatte hinanden kan de aldrig. Det er de to køn for forskellige til. Derfor betragter jeg også kønsrollediskussionen som noget pjat. Kønnene kan aldrig blive ens – og skal heller ikke være det.”

”Så skal det være løgn” - Ebba Lund (1923-1999)

”Et uendeligt improvisationsfænomen.” Sådan beskrev Ebba Lund sit liv som mor til tre og ny afdelingsleder ved universitetssygehuset i Göteborg. Modsat Marie Hammer var der ikke megen hjælp at hente på hjemmefronten, forklarede Lund i et interview til Weekendavisen i 1994:

”Min mand levede i sin egen verden, sådan er det for de fleste mænd. Nu om stunder er det ved at ændre sig, der er jo nogle mænd, der går virkelig op i det. Det er ikke helt få gange, jeg i min embedstid har oplevet, at også mandlige medarbejdere ser på uret og siger: ’Hov, jeg skal lige hente...’ Nu er der jo gået prestige i at vise, at man er sådan. Men det er først kommet efterhånden, for det ligger jo ikke i opdragelsen og traditionen.”

Ebba Lunds oplevelse bekræfter, at det var (og er) besværligt for kvinder at få familie og forskerkarriere til at gå op i en højere enhed. Det var Matilda-effekten, som Ebba Lund oplevede den. Den påvirkede hendes videnskabelige arbejde, eftersom den herskende arbejdsdisciplin tilsyneladende gjorde det at tage fri for at hente sine børn til afvigende og problematisk adfærd. Måske var denne erkendelse medvirkende til Ebba Lunds livslange sympati for kvindesagen.

Ebba Lund var oprindeligt uddannet kemiingeniør fra Danmarks tekniske Højskole i 1947 med mikrobiologi og levnedsmiddelkonservering som speciale. Netop kemiingeniøruddannelsen var ikke et decideret mandefag; kønsfordelingen var ca. 50:50. ”Noget andet er,” siger Ebba Lund i ovennævnte interview, ”at kun få af de kvindelige studerende blev færdige, og endnu færre fik job.”

Hun søgte selv mange stillinger uden held og blev engang tilbudt et job, alene fordi hendes underskrift blev tydet som Ebbe Lund. Da misforståelsen blev opdaget, trak virksomheden straks følehornene til sig:

”Jeg glemmer det aldrig!! Det var almindeligt, at kvinder blev færdige, men de fik aldrig driftingeniørjob, som var det, de var uddannet til. Jeg sagde, ’så skal det være løgn’, og blev i stedet forsker, hvad jeg i virkeligheden helst ville, men ikke troede, jeg var dygtig nok til. Siden den tid har jeg aldrig hørt noget om mit køn i den forbindelse. Men problemet med arbejde og moderpligter er der altid, og det er uløseligt, stort set,” fortalte hun til Weekendavisen.

Efter nogle år i Sverige vendte familien tilbage til Danmark i 1966, hvor Ebba Lund tiltrådte stillingen som forstander for afdelingen for veterinær virologi og immunologi ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. I 1969 blev stillingen omnormeret til et professorat, som Lund bestred frem til sin pensionering i 1993. Hun var på det tidspunkt den eneste kvindelige professor i Landbohøjskolens historie.

Som professor kom Ebba Lund naturligt til at præge udviklingen af sit fag; hendes primære

forskningsinteresser var inaktivering af virus i spildevand og havvand, særligt udløb til Øresund, parasitten toxoplasmas indtrængen og formering i celler og minksygdommen plasmacytose. Desuden udgav hun i 1973 lærebogen Virologi for veterinærstuderende, som senere er kommet i flere reviderede udgaver, herunder en engelsksproget i 1989.

Ebba Lund fik en travl pensionisttilværelse, hvor hun bestred en række betydelige tillidsposter. Bl.a. blev hun i 1978 optaget i Videnskabernes Selskab, og i 1980 blev hun medlem af Carlsbergfondets direktion og bestyrelsesformand for Carlsberg Laboratorium.

I denne egenskab blev hun i 1993 interviewet til Politiken om ”magtens skæve kønsbalance”. Interviewet tog udgangspunkt i avisens optælling af kvinder i store virksomheders bestyrelser. Kun 4 % af de magtfulde poster var på det tidspunkt besat af kvinder. Lund var én af dem, og i øvrigt alderspræsident blandt kvinderne.

Adspurgt om sit arbejde blandt magtens mænd konstaterede hun: ”Jeg er i øvrigt den eneste kvindelige professor i Landbohøjskolens historie, så jeg er vant til det.”

De knap så kendte kvinder

Inge Lehmann, Marie Hammer og Ebba Lund var alle kvinder, der gjorde forskningskarriere trods Matilda-effekten. Deres historier udgør et vidnesbyrd om, at Matilda-effekten nok findes, men også at den får forskellige konsekvenser for kvinder med forskellig baggrund og livsforløb.

Historien om de kendte kvinder som Lehmann, Hammer og Lund giver os et første indblik i det enorme, historiske efterslæb, som stadig findes i forskningsmiljøerne, når det gælder ligestilling - eller, som det hedder i tænketankens rapport, når det gælder om at få alle talenter i spil. Hvis vi vil vide noget mere generelt om, hvad der har gjort det svært for kvinder at begå sig i forskning, er det dog nok de knap så kendte kvinder – den brede masse, om man vil – vi skal se nærmere på.

Det drejer sig om alle de kvinder, der nok fik en naturvidenskabelig eller ingeniørmæssig uddannelse og måske endda tog et par løse forskningsansættelser, men aldrig kom videre i forskningskarrieren. Så vidt vi ved, er der endnu ikke lavet undersøgelser, der belyser denne side af sagen, så her ligger der et stort uopdaget felt for den nysgerrige forsker, der gerne vil vide mere om samspillet mellem køn og forskning historisk set – og dermed om baggrunden for den situation, vi har i forskningsverdenen i dag.

Kristian Hvidtfelt Nielsen er forskningsadjunkt ved Steno Instituttet, Aarhus Universitet, og Carina Serritzlew er museu

Kvinder skal presses til at blive ledere

Hver fjerde kvinde er tilfældigt blevet leder. Det gælder kun hver tiende mand, viser ny undersøgelse fra konsulentfirmaet Teglkamp & Co.

Af Annika Ipsen | tirsdag 23.01.2007 kl. 10:27 | Ingeniøren

Hver fjerde af de kvindelige ledere siger, at det er lidt tilfældigt, at de er blevet ledere i dag. Kun hver tiende mandlige leder peger på tilfældigheder som årsagen til, at de har sat sig i chefstolen.

Det viser en undersøgelse fra konsulentfirmaet Teglkamp & Co., hvor knap 400 har svaret.

36 procent af de mandlige ledere i undersøgelsen angiver, at de altid har villet være ledere. Kun 18 procent af kvinderne i undersøgelsen giver samme svar. Mange kvinder har brug for et skub, før de beslutter sig for at byde ind på en lederstilling. 29 procent af de kvindelige ledere, der skriver leder på visitkortet, er blevet opfordret til at søge en lederstilling mod kun 15 procent af mændene. Direktør Susanne Teglkamp, Teglkamp & Co., mener, at hvis virksomhederne gerne vil give kvinderne lederstillinger, så må de acceptere, at de i en overgangsperiode fortsat skal give nogle kvinder et lille skub.

»Hvis mønstret skal ændres, kræver det nok en længere proces, som kunne starte med, at vi i forbindelse med MUS-samtaler mere systematisk forholder os til den enkeltes potentiale i forhold til at gå ledervejen. Med tiden vil det blive helt almindeligt for både mænd og kvinder løbende at forholde sig til, om man skal være leder eller ej,« siger hun i en pressemeddelelse

Formand for IDA Lederforum, Allan Ahrensberg, mener, at kvinderne nok skal komme til direktions- og bestyrelsesbordene – og er mest tilhænger af, at man lader tiden arbejde for kvinderne.

»Der er jo gjort mange forskellige forsøg på at få flere kvinder i ledelse. I Norge har man lavet en lovgivning, og Novo Nordisk var først på banen med ligefrem at lave positiv særbehandling for kvinder – og så har vi debatten om, at kvinder giver bedre tal på bundlinjen. Men det handler om kompetencerne. Og vi skal nok give kvinderne den tid, det tager. Men selvfølgelig skal virksomhederne hele tiden være nysgerrig efter den dynamik det giver at have forskellige kompetencer i ledelsen,« siger han til Ingeniøren.

Danfoss-chef kritiserer kønskvotering

15. dec. 2006 07.05 Penge Opdat.: 15. dec. 2006 07.06

Den påtvungne kønskvotering i bestyrelserne i statens selskaber er skyld i, at mindre dygtige kvinder tager pladserne op for mere dygtige mænd. Det mener Danfoss' topchef Jørgen Mads Clausen, der selv er formand i to bestyrelser.

- I Risøs bestyrelse og i Højteknologifondens bestyrelse, hvor jeg sidder som formand, er der kønskvotering. Det er gået fint nok, og vi har nogle kompetente kvinder, men der sidder nogle mænd rundt omkring, vi hellere ville have haft, som er endnu mere kompetente, siger Danfoss-chefen til Berlingskes Nyhedsmagasin.

Underlig udmelding

Ligestillingsminister Eva Kjer Hansen synes, det er en halv-mærkelig udtalelse fra Jørgen Mads Clausens side:

- Det er temmelig underligt at skulle høre Jørgen Mads Clausens påstand om, at kvinderne i Risøs og Højteknologifondens bestyrelser er udvalgt trods ringere kvalifikationer. Der er intet i udvælgelsesprocessen, der tilsiger dette, siger Eva Kjer Hansen.

Totalt uacceptabelt

Forskningsleder Nan Topsøe fra Haldor Topsøe er selv én af de "kønskvoterede" kvindelige bestyrelsesmedlemmer. Hun finder Jørgen Mads Clausens udtalelser uacceptable:

- Men når man som kvinde arbejder i en mandsdomineret verden, bliver man vant til at høre den slags. Jeg synes, at Jørgen Mads Clausen skulle holde det for sig selv. Hvis han virkelig mener, at der er problemer med vores kompetencer, så må han jo tage det op med videnskabsministeren, som har udpeget os, siger Nan Topsøe, der vil tage udtalelserne op med bestyrelsesformanden.

Udland

Danmark kun nummer otte på ligestillingsliste

Sverige topper en global undersøgelse om ligestilling mellem kønnene.

Af Maria Rasmussen

Danmark ligger kun på en ottendeplads i verden, når det gælder kampen for ligestilling mellem mænd og kvinder.

På listen får Danmark baghjul af de øvrige nordiske lande, som indtager de fire øverste pladser. Også Filippinerne har en højere grad af ligestilling end Danmark. Det fremgår af en global rangliste over ligestilling, som er udarbejdet af Verdensøkonomisk Forum (WEF).

»Norge og Sverige bliver støttet af en konsekvent statslig indgriben, der sikrer mindst 40 procent kvinder i offentlige råd og nævn. I Danmark er man ikke særlig nidkær med at overholde den progressive ligestillingslov, vi har, når det handler om besættelsen af vigtige poster. De ressourcer, der bliver brugt på ligestilling i Danmark, er så forsvindende små, at selv de engagerede ligestillingsmedarbejdere i Socialministeriet ikke har en chance for at mønstre tilstrækkelig autoritet, når Lars Løkke ned sætter en strukturreform,« siger Karen Sjørup fra Center for Ligestilling på Roskilde Universitetscenter.

115 lande, som er omfattet af undersøgelsen, bliver bedømt på, om kvinder har samme mulighed for at deltage i det økonomiske liv som mænd, deres uddannelsesniveau, sundhedstilstanden og kvinders politiske indflydelse. Det er især den politiske indflydelse og manglen på økonomisk lighed, der trækker Danmark ned af listen.

Ifølge Karen Sjørup skyldes en del af problemerne, at danske kvinder har mere travlt end deres nordiske søstre, men også, at man både politisk og kulturelt er mere optaget af lige-

Danmark bagud på ligestilling

Danmark får baghjul af de øvrige nordiske lande i World Economic Forums (WEF) undersøgelse af ligestillingen. WEF har undersøgt økonomisk deltagelse, uddannelsesniveau, sundhedstilstand og politisk indflydelse i 115 lande.

	Økonomisk deltagelse	Uddannelsesniveau	Sundhed	Politisk indflydelse
Toppen				
1 Sverige	9	22	70	1
2 Norge	11	14	61	2
3 Finland	8	17	1	3
4 Island	17	49	92	4
5 Tyskland	32	31	36	6
6 Filippinerne	4	1	1	16
7 New Zealand	14	16	69	11
8 Danmark	19	1	78	13
9 UK	37	1	63	12
10 Irland	47	1	81	9
Højeste placerede muslimske land				
68 Indonesien	67	80	88	63
Laveste placerede EU-land				
70 Frankrig	88	1	1	60
Højeste placerede land, der søger om optagelse i EU				
105 Tyrkiet	106	92	85	96
Bunden				
114 Saudi-Arabien	115	96	54	115
115 Yemen	114	114	48	113

Tallene viser landenes samlede placering og placeringen indenfor de enkelte områder

Kilde: WEF World Economic Forum

dato grafik: Trine Jørgensen

stillingsspørgsmålet i de øvrige nordiske lande. Mange stillinger er på forhånd fordelt til mænd. Kvinder er så naive, at de tror, man skal søge stillinger, men problemet er, at processen, som går forud, bestemmer, hvem der får jobbet.

»Man lader de der oldboys-netværk bestemme uendelig mange ting, og de passer godt på hinanden. Samtidig betyder ligestilling i Danmark også, at kvinderne knokler som sindsyge både på jobbet og i hjemmet, men det system, der hand-

ler om, at man får belønning i kraft af bedre stillinger og bedre lønninger, halter meget efter,« siger Karen Sjørup.

EU-landene klarer sig generelt godt i undersøgelsen med Frankrig som en undtagelse på 70.-pladsen. mra@dato.dk

Dato, 23/11-2006

Sander savner kvinder i universitetsbestyrelserne

Bestyrelserne for landets største universiteter er domineret af mænd - nu har ministeriet givet to institutioner det gule kort for manglende ligestilling

KØN

af Mette Klingsey

Universitetsfusionerne er faldet på plads til videnskabsministerens store tilfredshed. Men der er et enkelt skår i glæden: Kun seks ud af i alt 25 eksterne bestyrelsesmedlemmer på de tre store universiteter er kvinder.

Værst står det til på Århus Universitet, hvor advokat Sys Røvsing Koch er eneste kvinde ud af i alt syv eksterne bestyrelsesmedlemmer, mens Københavns Universitet har fundet plads til to damer i universitetets ni mand store skare af eksterne medlemmer af ledelsen.

»Jeg må tilstå, at jeg noterede mig det, da vi fik indstillingerne til bestyrelserne,« medgav Helge Sander i går ved en såkaldt pressebriefing, hvor ministeren redegjorde for det nye Danmarks-kort over universitetsfusionerne, som med undtagelse af en endelig placering af Danmarks Pædagogiske Universitet er faldet på plads.

Kønsskævhed

Fusionerne har altså også ført til nye bestyrelser, hvor Danmarks Tekniske Universitet med hele 30 procent kvinder i skaren af eksterne bestyrelsesmedlemmer fører i lige-

stillingskapløbet blandt de tre store universiteter, mens det altså halter gevaldigt i Århus og København.

Og kønsskævheden fik da også ministeriet til at reagere med en forespørgsel til KU og AAU: Hvor er kvinderne?

Ifølge vicedirektør i Videnskabsministeriet, Rene Bugge Bertramsen, begrundede universiteterne de mange mandlige bestyrelsesmedlemmer med, at man ved en fusion må sikre, at opgaverne bliver videreført, hvorfor formændene for de sammenlagte institutioner næsten automatisk var blevet givet plads blandt de nye eksterne medlemmer.

Den forklaring har man taget for midlertidige gode varer i ministeriet, men vicedirektøren gjorde det samtidig klart, at når universiteterne i dag modtager den endelige godkendelse af deres bestyrelser, vil der være vedlagt en lille skrivelse til to af dem: Både KU og AAU bliver bedt om at rette op på skævheden 'ved først kommende lejlighed'.

»Det er et problem, vi skal tage alvorligt, når vi skal op-ruste på vidensområdet,« lød det fra ministeren, som dog ikke har lagt sig fast på, hvilke sanktioner universiteterne vil blive underlagt, hvis ikke de skaffer nogle kvinder til de førstkomende ledige pladser.

»Det tager jeg stilling til, til den tid,« konstaterede Helge Sander.

mek@information.dk

Erhverv

Mandlige ledere har det med at forfremme andre mænd Karen Sjørup, forsker, Roskilde Universitetscenter

Stadig langt til ligestilling

Af Anders Kanberg

Yngre kvinder er nøjagtig lige så langt fra samfundets bedst betalte job som deres mødre.

Fire ud af fem i samfundets elite er stadig mænd, viser ny undersøgelse, som AE-Rådet har foretaget for Ugebrevet A4.

Billedet er det samme i alle aldersgrupper. Til trods for at kvinderne i de seneste årtier er

stormet ind på de lange videregående uddannelser, er det på ingen måde lykkedes dem at erobre en større andel af landets bedst betalte job. Samfundets elite – forstået som dem, der har de mest vellønnede job og længste uddannelser – er stadig et lukket selskab næsten kun for mænd. Fire ud af fem danskere, 79 procent, i samfundets elite er i dag mænd.

Undersøgelsen gør op med forestillingen om, at der vil

komme øget ligestilling i arbejdsmarkedets top i takt med, at kvinderne uddannelsesmæssigt haler ind på mændene. Blandt de højtuddannede mellem 60-64 år udgør kvinderne kun 29 procent. Blandt de højtuddannede under 35 år udgør kvinderne halvdelen.

»Undersøgelsen bør være en øjenåbner for de mange, der tror, at vi har opnået ligestilling i Danmark. Det kan godt være, at flere kvinder rykker ind på

universiteterne. Men når først eksamensbeviset er i hus, er det mændene, der rykker, mens kvinderne bliver stående på peronen med børnene,« siger Karen Sjørup, der er forsker på Roskilde Universitetscenter og i 25 år har forsket i køns-spørgsmål, til A4.

Mænd i vejen

Ifølge eksperter, er der flere barrierer, der gør, at kvinder ikke rykker ind i eliten, når de først

har fået en flot eksamen. En af dem er mændene. Som forskeren Karen Sjørup udtrykker det:

»Mange kvinder føler ikke, at de bliver inviteret ind i de maskuline kredse, hvor magten fordeles. Mandlige ledere har det med at forfremme andre mænd.«

Men mændene er ikke hele forklaringen.

»Mange kvinder kvier sig ved at gøre karriere, fordi de gør sig forestillinger om, at der er 'koldt

på toppen', og fordi de ledertyper, de ser for sig, er mænd, som de ikke kan identificere sig med,« siger Helle Neergaard, lektor på Handelshøjskolen i Århus, til A4.

Ifølge Helle Neergaard bliver kvindens dilemma ikke nemmere af, at mange kvinder praktiserer en form for selvjustits og gruppepres over for kvinder, der vælger at gøre karriere.

aka@dato.dk

Kvinderne løber med æren

Af Anders Kanberg

Fremtidens elite vil være domineret af kvinder, der i stigende grad tager føringen inden for mange af de mest prestigefyldte fag.

Syv ud af de 12 fag, som danskerne bedømmer til at have den allerhøjeste prestige, er på vej til at blive kvindefag, viser Ugebrevet A4's kortlægning af 99 fags prestige og tal fra den koordinerede tilmelding. De mest markante 'kønsskifter' ses inden for medicin, jura, tandlæge, arkitekt og psykologi.

Og på medicinstudiet, der indtager prestige-listens tredjeplads, er udviklingen så markant, at der i fremtiden kan blive lige så få mandlige læger som lærere. Kun tre ud af ti nyoptagne medicinstuderende er mænd.

Og samme billede gør sig gældende på tandlægehøjskolerne, hvor herreerne kun udgør en fjerdedel af de nyoptagne.

Jakob Lange, studiechef på Københavns Universitet og chef for den koordinerede tilmelding, tvivler ikke på, at fremtidens elite bliver domineret af kvinder:

»De får de højeste karakterer, og det er også dem, der har mod

Kvinder stiger op ad prestigestigen. Her er det Kathrine Elmer, som er pilot i Cimber Air og vejr pige på TV2. Foto: Bax Lindhardt/Scanpix

på at studere og er villige til at give den en skalle,« siger han til A4.

Mændene skraber bunden 61 procent af alle nye studerende ved de videregående uddannelser er kvinder, og det bekymrer Birgitte Simonsen fra Learning Lab Denmark på Danmarks Pædagogiske Universi-

tet, at drengene ikke er med på uddannelsesvognen.

»Den der med, at drengene, de skal nok klare sig og få de gode stillinger til sidst, den holder simpelthen ikke mere. En del af drengene vil stadig ende i den absolutte top, men den absolutte bund er også befolket af drenge, og den bund kan godt blive ret stor,« siger Bir-

gitte Simonsen. Og Jakob Lange deler hendes bekymring:

»Jeg har ikke spor imod pigerne. Jeg synes, de er skidegode og dejligt ambitiøse og alt muligt andet, men det er bare en katastrofe, at drengene siver ud gennem bundbrædderne,« siger han.

aka@dato.dk

De mest og mindst prestigefyldte fag

'Prestigeskalaen' ændrer sig ikke synderligt, men kvindernes andel i toppen af de mest velansete stillinger vokser kraftigt.

Toppen

1. Pilot (bedst)
2. Advokat
3. Praktiserende læge
4. Hospitalslæge
5. Forsker i privat virksomhed
6. Universitetslæktor
7. Jordemoder
8. Arkitekt
9. Tandlæge
10. Civilingeniør

Bunden

1. Reklameomdeler (Værst)
2. Rengøringsassistent
3. Parkeringsvagt
4. Kassedame
5. Ufaglært bygningsarbejder
6. Vinduespudser
7. Taxichauffør
8. Lagerarbejder
9. Flyttemand
10. Bus/Lastbilchauffør

Kilde: Ugebrevet A4 dato grafik: M. E.

Dato 30/10. 2006

POLITIKEN.DK

5. nov 2006 kl. 09:00

Skiderikker og stortabere

Mænd kan ikke diskvalificere sig til ledende og indflydelsesrige stillinger i medierne.

Af Gretelise Holm

Så har jeg netop igen hørt en magtfuld mediemand ævle om, at man gerne vil have kvinder ind i ledelsen, hvis de bare er lige så kvalificerede som mænd, for ellers vil det være synd for dem (kvinderne!).

Og frygtelig ydmygende for kvinder må det vel også være at blive ansat, »bare fordi de er kvinder«. Den sang har jeg hørt i de 43 år, jeg har været tilknyttet mediebranchen, hvor kvinder fortsat har utrolig svært ved at kvalificere sig til de ledende og indflydelsesrige stillinger.

Senest har henholdsvis Ugebrevet A4 og fagbladet Journalisten kortlagt mændenes mediemagt i Danmark. Resultaterne kan læses på de respektive hjemmesider, så jeg vil kun i forfarten nævne, at ledelserne på syv af de største dagblade i Danmark er fuldstændig kvindefri zoner og som eksempel på den typiske kønsfordeling på medieområdet henviser til Politikens kolofon.

Uligestillingen i medierne er ikke så meget værre end i resten af samfundet, og det er naturligvis et generelt demokratisk problem, at den ene halvdel af befolkningen praktisk taget er udelukket fra ledelsen af såvel den private som den offentlige sektor. Et demokratisk problem, som har svært ved at komme på dagsordenen, fordi de, der skulle anbringe det dér, nemlig medierne, selv er en del af problemet. Uligestillingen i medierne er et særlig alvorligt demokratisk problem, fordi medierne producerer vores fælles bevidsthed. Lige nu har medierne således bestemt, at vi alle skal være ekstremt optaget af ligestillingsproblemerne i de etniske mindretalsgrupper, mens vi ikke skal beskæftige os nævneværdigt med ligestillingsproblemerne i det danske samfund generelt, endsize i redaktionsledelserne.

Det er uhyre vanskeligt for kvinder at kvalificere sig til ledende eller indflydelsesrige stillinger i medierne. Det kan enhver se.

Mænd – jeg har med stadig stigende forbløffelse også gjort den iagttagelse, at det praktisk taget er umuligt for mænd at diskvalificere sig til samme type stillinger. Og måske skulle man prøve at nærme sig ligestillingsproblemet fra den vinkel. At mænd ikke kan diskvalificere sig til de ledende og indflydelsesrige stillinger i medierne, vil jeg belyse med nogle eksempler fra det virkelige liv. Hermed bryder jeg et tabu og sårer nogle sarte sjæle, men det får så være. Første eksempel er Ekstra Bladets chefredaktør, Hans Engell. Han var oprindelig uddannet journalist, men gjorde sig aldrig bemærket som sådan. Han gik i stedet ind i politik og var i korte perioder konservativ minister. Hans daværende chef, Poul Schlüter, har ikke meget pænt at sige om hans indsats (i portrætbog fra 2006). Op gennem 1990'erne gjorde Hans Engell sig nemlig – ifølge mange kilder – mest gældende som en hensynsløs og intrigant druknås, som var stærkt medvirkende til, at Det Konservative Folkeparti blev slået i stumper og stykker på grund af magtkampe. Det hele kulminerede, da Hans Engell i 1997 – i fuldskab – torpederede en betonklods på motorvejen og måtte forlade dansk politik.

Det siges, at vi kvinder skal lære at 'netværke' for at få de gode stillinger, og jeg vil af mit hjertes naivitet gerne spørge bestyrelsen for Politikens Hus: Hvad er det for et mandligt netværk, som opsamlere en falleret og fortrukken konservativ politiker for at gøre ham til chef for et af Danmarks største dagblade? Jeg forstår det simpelthen ikke. Det forholdt sig jo ikke sådan, at Hans Engell nogensinde havde gjort sig gældende som journalist eller havde erfaring med dagbladsdrift overhovedet. Og man ville umiddelbart forestille sig, at det ville 'trække ned' i kvalifikationer hos en potentiel leder, at han havde ødelagt og splittet sin tidligere gruppe med magtkampe og intriger?

Men nej, mænd kan ikke diskvalificere sig. Og kvinder kan ikke kvalificere sig til de betydningsfulde stillinger i medierne.

Mit andet eksempel er tidligere chefredaktør på Ekstra Bladet, nuværende formand for Litteraturudvalget under Kunstrådet samt kultur- og debatskribent på Berlingske Tidende, Claes Kastholm Hansen. Claes Kastholm Hansen har en lang og kulørt historie, så jeg springer ind dér, hvor han er blevet chefredaktør på Ekstra Bladet i slutningen af 1990'erne.

Som sådan blev han gennem et par år berygtet for at hærge redaktionen og sine medarbejdere med alkoholisk storhedsvanvid, en karakterafvigelse, der manifesterede sig ved, at han verbalt hånede og nedgjorde alt og alle – samtidig med at han utrætteligt lovpriste sin egen genialitet. På et tidspunkt slog ordene ikke til, da han ville udtrykke sin foragt over for en medarbejder. Derfor tog han sine bukser af og sked rundt omkring på den pågældendes kontor, hvorefter han tørrede røv i gardinerne. På aftenens rundtur i huset hånede han de medarbejdere, som han stødte på, og en kvindelig medarbejder i redaktionssekretariatet fik en omgang, som i mere snerpede kredse nok ville være blevet opfattet som sexchikane. Politikens Hus er rummeligt, men chefredaktørens skideri var dog for grænseoverskridende, så Claes Kastholm Hansen måtte forlade sin stilling. Adskillige medarbejdere jubledes af lettelse over hans afgang, og der gik ikke et døgn, før historien var kendt i alle byens bladhuse.

Ingen havde fantasi til at forestille sig, at Claes Kastholm Hansen kunne vende tilbage til en position som magtfuld medie- og kulturperson. Men det kunne han. Han blev nemlig først samlet op af Berlingske Tidende – og derefter af kulturministeren!

Det er småt med kulturpersoner på højrefløj, så på Berlingske Tidende besluttede man sig for at se gennem fingre med fortiden, da Claes Kastholm Hansen efter at være blevet smidt ud af Politikens Hus afslørede sig som stærkt borgerlig. I stedet for at skide i gardinerne på Rådhuspladsen begyndte han så at lukke lort ud i Groft Sagt-spalten i Berlingske Tidende.

Og her fik kulturministeren øje på ham.

Man kan om Claes Kastholm Hansen sige, at han i udtrykkets mest bogstavelige betydning ikke er stueren, og den slags har regeringen en vis erfaring i at samarbejde med. Så da kulturminister Brian Mikkelsen i 2003 oprettede det nye Kunstråd, udpegede han skiderikken fra Pilestræde som medlem af den fine forsamling – og Kastholm Hansen blev desuden formand for det litteraturudvalg (under Kunstrådet), som årlig fordeler 22 millioner kroner til forfatterne. Det er betegnende, at der kun sidder én kvinde som medlem af dette fempersoners litteraturudvalg. Statens officielle politik er ligelig kønsfordeling i råd, nævn og udvalg, men ak, det er så svært at finde kvalificerede kvinder!

Til gengæld kan mænd ikke diskvalificere sig – uanset hvor meget de skider på andre eller andres kontorer.

Som et tredje eksempel fra min mediegeneration vil jeg – uden sammenligning i øvrigt – nævne de såkaldte gulddrenge Erik Stephensen og Jørgen Flindt Pedersen, som man kan betegne som generationens største tabere. I slutningen af 1980'erne satte de nemlig 400 millioner kroner over styr på en tåkrummende drengedum facon. Det var mange penge dengang. Og det var ikke deres egne.

Erik Stephensen og Jørgen Flindt Pedersen var i modsætning til de to førstnævnte glimrende journalister, som i tv-monopolets dage blev berømte for at lave nogle fremragende dokumentarprogrammer.

Men der er langt fra at være en god journalist og så til at relancere et dagblad og til at administrere andres penge klogt, ansvarligt og anstændigt.

Det var LO og arbejderbevægelsen, som i 1987 udstyrede gulddrengene med de 400 millioner kroner til relancering af bevægelsens skrantende dagblad, Aktuelt, og så gik det pinagtige show-off ellers i gang – med store armbevægelser og skryderi. Og et pengeforbrug, som der stadig går historier om. Som en af pinlighederne husker jeg nogle store helsidesannoncer, som drengene lod indrykke i konkurrerende medier. Annoncerne afbildede en bjørn og bar teksten: 'Der er nogen, som snart får et dyt i bamsen!'

Et dyt i bamsen var datidens slang for den seksuelle akt, så i dag ville de nok have skrevet: 'Fuck you!' (... store dagblade, for her kommer vi!).

Drengene begik sådan set alle de fejl, man kan begå. De havde ingen respekt for avisens ejere og ingen lydhørhed over for dens læsere. Avisen blev omdøbt til Det Fri Aktuelt (underforstået, at den hidtil havde været ejernes fange og nu blev befriet af de journalistiske helte), og indholdet ændrede karakter, så det kom i overensstemmelse med drengenes friskt progressive journalistiske selvforståelse frem for at afspejle læsernes kultur, traditioner og behov.

Samtidig kan man uden overdrivelse sige, at pengene fossede ud af LO's kasse, som tømtes på rekordtid. Drengene forgyldte sig selv og vennerne på det, som blev døbt A-holdet. Der opstod nemlig på redaktionen et A-hold af meget dyre nyindkøbte journalister og et B-hold af de medarbejdere, som hidtil havde trukket læsset. Det medførte naturligvis interne spændinger og må vel vurderes som resultat af dårlig ledelsesstil.

Men mange på A-holdet morede sig strålende og tjente fedt, indtil kassen var tom. Så gik piraterne fra borde og overlod den synkende skude til B-holdet. I medieverdenen foregår intet i stilhed. Alle kunne følge det beskrevne forløb, og derfor undrer man sig sådan.

For hvad skete der med gulddrengene? De havde fået en stor chance og demonstreret for alverden, at de ikke kunne løfte opgaven. De havde tabt 400 millioner, og man skulle vel mene, at det var konkret diskvalificerende. Men nej. Nye ledende stillinger ventede:

Erik Stephensen sprang først og blev tv-chef på Nordisk Film. Senere blev han selvstændig, og han har gjort det dygtigt, men det manglede også bare, når nu arbejderbevægelsen har udstyret ham med 400 millioner kroner til at øve sig for.

Og Jørgen Flindt Pedersen kunne i 1993 forlade Det næsten læser-Fri Aktuelt, som han havde fået skabt, for at indtage en af medieverdens absolutte topstillinger som direktør på TV 2.

Der må være nogle skjulte mekanismer, som vi kvinder ikke forstår eller ikke kan gennemskue. Nogle mekanismer, som betyder, at mænd ikke kan diskvalificere sig til de indflydelsesrige og magtfulde stillinger, hvad enten de så skider på andres kontorer, taber formuer eller smadrer deres partier (og biler i forbindelse med spritkørsel).

I stedet for den evindelige og ørkesløse diskussion om kvindernes kvalifikationer, synes jeg, at vi skal tage den derfra, som det hedder på nydansk: Hvordan kan det være, at mænd ikke kan *diskvalificere* sig?

Og er det ikke selve årsagen til den manglende ligestilling? Det er klart, at når der er et begrænset antal pladser i toppen, og mænd ikke på nogen måde kan diskvalificere sig, så bliver det svært for kvinderne at finde ledige pladser.

Printet fra politiken.dk Tirsdag 7. nov 2006

Ophavsretten tilhører Politiken. Informationerne må alene anvendes til egen, ikke-kommerciel brug.

Artiklen kan findes på adressen: <http://politiken.dk/debat/kroniker/article195859.ece>